

● مقدمه

بهره‌وری، معیاری برای ارزیابی فعالیتها و تلاشها در بخشهای مختلف اجتماعی - اقتصادی و مهمترین سرفصل ساماندهی اجتماعی است. بهره‌وری با نسبت مطلوبیتهای حاصله یا ستانده‌ها بر منابع و آنچه که برای حصول به آن صرف شده یا داده‌ها تعریف می‌شود. این نسبت، یکی از مهمترین شاخصهایی است که نمربخشی فعالیتها را نشان می‌دهد.

امروزه، بهره‌وری فراتر از یک ملاک و به عنوان یک فرهنگ و نگرش به کار و زندگی مطرح است که ارتقای آن منشاء اصلی توسعه اقتصادی - اجتماعی می‌باشد. در سالهای اخیر، با رونق و رواج مفهوم بهره‌وری در برخی از جوامع، این نکته مهم آشکار شده است که فرهنگ بهره‌وری باید در جوهره تمام اجزای یک جامعه نهادینه شود و چنین فرهنگی، مختص مکان و موقعیت خاصی نیست.

گزارشی از

دومین کنگره ملی بهره‌وری ایران

● تهیه‌کننده: طیبه مینویی

اشاره:

همزمان با آغاز هفته بهره‌وری، دومین کنگره ملی بهره‌وری ایران در روزهای اول و دوم خرداد ماه سال جاری در تالار اندیشه تهران برگزار شد. گزارشی که از نظر گرامیتان می‌گذرد گذری اجمالی، بر این کنگره است.

در حال حاضر، کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه، سرمایه‌گذاریهای کلانی را جهت بهبود وضعیت بهره‌وری در سطوح ملی، منطقه‌ای و بخشی به انجام رسانیده‌اند و رشد و توسعه روزافزون خود را مرهون توجه و نگرش صحیح به این عامل می‌دانند. از طرف دیگر، اساس رشد و توسعه، نیروی انسانی مجرب و کاردان است که به گارگیری صحیح آن و

تأمین متناسب با نیازهای بخشی، تنظیم بازار کار و سیاستگذاری مطلوب جهت استفاده از استعدادها، مدیریت و هدایت نیروی انسانی، زیربنای مستقن در توسعه‌ای متوازن و پایدار به شمار می‌رود. متأسفانه، ریشه بسیاری از نابسامانیها و عدم کاراییها را، باید در عدم بهره‌وری و بهره‌دهی نیروی انسانی جستجو کرد. عدم برنامه‌ریزی جامع در این ارتباط و چگونگی کارگیری نیروی انسانی، نحوه نگرش به نظام اداری، فرهنگ کار، وجدان کاری و ... مشکلات عدیده‌ای را در جامعه ما بدنبال داشته‌است.

در این راستا، برای فراگیر شدن مفهوم بهره‌وری در جامعه و ایجاد حرکت در کشور به سوی ارتقاء بهره‌وری، اولین کنگره ملی بهره‌وری ایران، تحت عنوان "اشاعه نگرش بهبود در فعالیتها" و با رسالت ترویج فرهنگ و مفهوم بهره‌وری در احاد جامعه و دستگاههای اجرایی، در خرداد ماه ۱۳۷۳ برگزار شد. هفته اول خردادماه، به نام "هفته بهره‌وری" نامگذاری شده است که امسال هر کدام از روزهای آن به ترتیب: روز اول خرداد ماه به نام آموزش و فرهنگ بهره‌وری، روز دوم: تولید و بهره‌وری، روز سوم: خدمات و بهره‌وری، روز چهارم: منابع و بهره‌وری، روز پنجم: خانواده و بهره‌وری، روز ششم: نظام اداری و بهره‌وری و روز هفتم به نام روز ارتباطات و بهره‌وری نامگذاری شد.

دومین کنگره ملی بهره‌وری، همزمان با آغاز هفته بهره‌وری در روزهای یکم و دوم خردادماه سال جاری، توسط سازمان بهره‌وری ملی ایران، بنیاد مستضعفان و جانبازان، شرکت هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران و وزارتخانه‌های جهادسازندگی، نیرو، پست و تلگراف و تلفن و دانشگاههای الزهراء و تربیت مدرس و با حمایت بیش از ۳۰ ارگان، سازمان و دستگاههای اجرایی برگزار شد.

در اولین روز کنگره، مهندس محمدرضا نعمت‌زاده وزیر صنایع، به تلاشهایی که از اولین کنگره در سال ۱۳۷۳ تا کنون برای اشاعه و ترویج بهره‌وری در کشور صورت گرفته پرداخت و در بیان

هدفهای کنگره دوم، به تلاش برای شناخت روش اجرایی و شاخصهای بهره‌وری و گسترش روشهای کاربردی و تغییر فرهنگ بهره‌وری به عنوان مهمترین هدفهای کنگره، اشاره کرد و اضافه نمود: "کنگره دوم به دنبال تبادل تجربیات و استفاده از بیان صاحب‌نظران کشور برای شناخت وضع موجود و ارتقای سطح بهره‌وری تشکیل شده است.

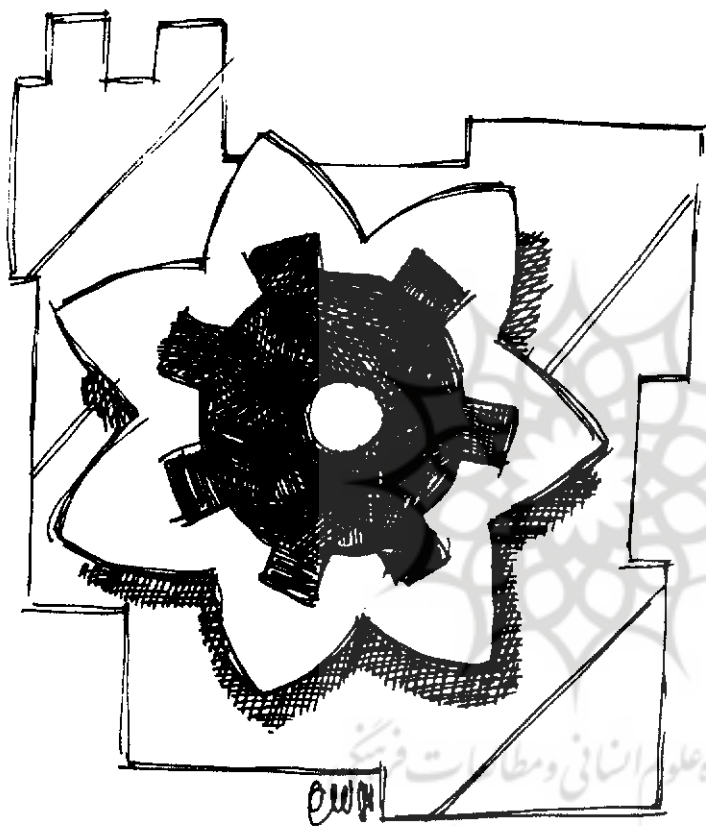
پس از سخنان مهندس نعمت‌زاده، دبیر دومین کنگره، مهندس عباس حاج‌فتحعلیها، گزارشی از فعالیتهای انجام شده، جهت برپایی کنگره ارائه نمودند و اظهار داشتند، از مجموع ۵۴ اصل مقاله ارسال شده به دبیرخانه کنگره، بیست و یک مقاله انتخاب گردید که چهارده مقاله آن، در سمینار ارائه و هفت مقاله نیز چاپ خواهد شد. وی از نقش فعال وزارت جهاد، سازمان هواپیمایی و بنیاد مستضعفان، در برپایی کنگره تشکر و قدردانی کرد.

پس از گزارش مهندس حاج‌فتحعلیها، رئیس جمهور، حجة‌السلام و المسلمین هاشمی رفسنجانی با ایراد سخنرانی، رسماً کنگره را افتتاح نمود. ایشان در سخنرانی افتتاحیه خود، به رشد تولید ناخالص ملی در برنامه اول توسعه و مقایسه آن با برنامه دوم پرداخت و اضافه نمود: "با توجه به رشد بیش از صد در صد تولید و پیشرفت کشور در ایجاد ظرفیتهای تازه، فضای گسترده‌تر تولید، تربیت نیروی انسانی متخصص و کارآمد و قدرت تأمین مواد اولیه در سالهای اخیر، در مقایسه با ممالک فقیر که در استفاده از منابع و ابزار قدرت خود دقت و صرفه‌جویی می‌کنند و نیز در مقام قیاس با کشورهای پیشرفته که عالمانه و اصولی در بهره‌برداری از امکانات و منابع خود عمل می‌کنند، ضعف داریم."

رئیس جمهور اضافه نمود: هم در بخش اداری و هم در استفاده از سرمایه‌های تولیدی وضع خوبی نداریم. ما باید جامعه را به سوی سوق دهیم که از ظرفیتهای بهتر استفاده شود. ایشان برخی سوء استفاده‌ها را، عامل کاهش انگیزه‌ها دانست و افزود یکی از راههای مؤثر بالا بردن انگیزه‌ها این است که با قدرت، جلوی سوء استفاده‌ها را بگیریم و نگذاریم برخی مدیریتهای با افزایش قیمت، بازار را تحت فشار قرار دهند و از وضعیت بازار سوء استفاده کنند.

رئیس جمهور گفت: یکی از کارهای خوبی که پیشنهاد می‌کنم و امیدوارم شما هم آن را جدی بگیرید، در نظر گرفتن ارزش کار نیروهاست و اساس آن هم، در این سنت الهی است که یک اصل متقن قرآنی است "لیس للانسان الا ما سعی" نمی‌شود آدم تلاشگر را با آدم تنبل یکی بگیریم و بگوییم: هر دو بنده خدا هستند، زیرا بنده خوب خدا با بنده بد خدا فرق دارد.

پس از پایان سخنرانی افتتاحیه ریاست جمهوری ابتدا آقای مهندس سید محمد غرضی وزیر پست و تلگراف و تلفن، در مورد مسأله بهره‌وری و ارتباطات، سخنرانی نمود. ایشان با بیان این که، تکنولوژی ارتباطات برای همه فرهنگها، سیاستها، پیشگام همه تحولات جهانی، حرکتی شتابان و شتاب‌دهنده دارد، فرازهایی از کاربرد تکنولوژی ارتباطی در بخشهای مختلف جامعه را بیان نمود.

رئیس جمهور، در ادامه به روند رو به رشد بهره‌وری در کشور اشاره کرد و افزود: "باید با اهمیت دادن به اصل رقابت در بهره‌وری، واقع‌بینی بیشتر در ارائه آمار و تشویق مدیران لایق در این شرایط که اقتصاد کشور انسجام یافته است، رشد بهره‌وری را سرعت و افزایش داد. ایشان تشویق و حمایت از نیروهای فعال و توانمند در مدیریت نظام جمهوری اسلامی را اصل مهمی دانستند که می‌تواند، محرک و تقویت‌کننده انگیزه‌های الهی و ملی باشد.

پس از سخنان مهندس غرضی، مقالاتی در زمینه مدیریت و بهره‌وری ارائه شد. در این مقالات به ارائه روشهای اجرایی بهره‌وری و ایجاد نظامی برای حل مشکلات، از طریق ایجاد کمیته‌های بهره‌وری جهت مشارکت و ارتباطات بیشتر افراد، به منظور تملق و وابستگی به واحد سازمانی و افزایش روحیه در نیروی انسانی، پرداخته شد. در بخش دوم ارائه مقالات، تحت عنوان تولید و بهره‌وری، مباحثی از قبیل طراحی مدل تصمیم‌گیری

برای انتخاب مؤثرترین روشهای ارتقای بهره‌وری و شناسایی موانع و عوامل تسهیل‌کننده حرکت بهره‌وری در بخش صنعت مطرح شد. مطابق این دیدگاهها، انسان و سرمایه، هر دو به عنوان محورهای اصلی نظام بهره‌وری مطرح هستند و عنایت به هر یک از آنها، بدون توجه به دیگری، موفقیت در پی نخواهد داشت.

مقالات، در روز دوم کنگره، در دو بخش مسائل اجتماعی، فرهنگی و بهره‌وری و توسعه و بهره‌وری ارائه شد.

ابتدا دبیر کل سازمان امور اداری و استخدامی کشور سید محمد میرمحمدی، تحت عنوان "بهره‌وری و نظام اداری و مدیریت کشور" به بررسی نقش ارزشها در بهره‌وری پرداخت و توجه کافی به ارزشها و تلقی فرد را نسبت به کار "به عنوان وظیفه" از وظایف هر مسلمان دانست.

دومین سخنران جلسه محسن رفیق دوست رئیس بنیاد مستضعفان و جانبازان انقلاب اسلامی بود که تحت عنوان "بهره‌وری و رهبری سازمانی" به بررسی نقش مدیریت در ارتقای بهره‌وری پرداخت.

پس از سخنان محسن رفیق دوست، سخنرانان به ارائه مقالات خود پرداختند. آنان در زمینه جایگاه نیروی انسانی در تحقق بهره‌وری، چگونگی رفتار انسان را مورد بررسی قرار دادند که چنانچه رفتار انسانها در سازمان، در راستای اهداف سازمانی هدایت و کنترل شود، امکان تحقق مطلوب اهداف طراحی شده، افزایش می‌یابد.

بحث دوم، به بررسی عوامل مؤثر بر ساختار فرهنگی ملتها پرداخت.

در این بحث، سعی بر این بود که ارتباطی بین مشخصه‌های فرهنگ ایرانی و پیش‌نیازهای حرکت بهره‌وری، از طریق مقایسه فرهنگی ژاپن و ایران، پیدا شود.

طرز تلقی مردم از کار و تأثیر آن در بهره‌وری، از دیگر مقالات مطرح شده در این بخش از سمینار بود. بخش چهارم جلسه، با عنوان توسعه و بهره‌وری، با سخنرانی مهندس بیژن زنگنه وزیر نیرو آغاز شد. مهندس زنگنه در سخنان خود اقداماتی را که در جهت افزایش بهره‌وری در این وزارتخانه صورت گرفته

سخنرانی اختتامیه کنگره، را مهندس حسین محلوچی وزیر معادن و فلزات ایراد کرد. این سخنرانی، گزارشی از عملکرد وزارت معادن و فلزات و سازمانهای تابع، در استفاده بهینه از زمان، منابع و امکانات و ... و کاهش هزینه‌ها بود.

پس از سخنرانی اختتامیه، قطعنامه حاوی جمع‌بندی نظرات مطرح شده در کنگره در ۹ ماده توسط دبیر کنگره مهندس حاج‌فتحعلیها قرائت شد و در پایان جوایز ارائه دهندگان مقالات و اعضای کمیته ارزیابی مقالات اعطا شد.

لازم به ذکر است: در طی برگزاری کنگره، برنامه‌های دیگری نیز، در سالتهای جنبی تالار جریان داشت. کارشناسان انجمنی از سوی سازمان بهره‌وری آسیایی (APO) به زبان انگلیسی برنامه و سخنرانی داشتند. همچنین جلسه پرسش و پاسخ ارائه دهندگان مقالات و در چهاربخش کنگره در سالن جنبی سمینار برپا بود.

کارگاه آموزشی، از دیگر برنامه‌های جانبی کنگره بود. سازمان دامپزشکی وزارت جهادسازندگی، نقش تکنولوژی اطلاع‌رسانی را در ارتقای بهره‌وری سیستم‌های کشاورزی برای شرکت‌کنندگان در نشست تشریح کرده و مدل اندازه‌گیری بهره‌وری در واحدهای اقتصادی را واحد مدیریت بهره‌وری بنیاد مستضعفان و جانبازان طراحی و اجرا نمود.

نمایشگاه کتاب و بوستر و نوارهای ویدئویی مختلف نیز، از دیگر برنامه‌های کنگره بود که معاونت و مشارکت مردمی جهاد، سازمان بهره‌وری ملی، بنیاد مستضعفان و وزارت کشاورزی، آخرین دستاوردهای خود را در زمینه اشاعه و ترویج بهره‌وری در معرض دید شرکت‌کنندگان قرار داده بودند.

در مجموع، استقبال از کنگره بسیار خوب بود. اما مقالات ارائه شده، به ندرت الگو و هدف مشخصی را در پی داشت و بیشتر تجربیات کاری در حوزه خاص و محدودی بود که در مواردی نیز، موجب کسالت شنونده می‌شد. در نهایت، برپایی کنگره به عنوان تلاش برای افزایش بهره‌وری و رواج فرهنگ بهره‌وری در کشور با حمایت بیش از سی وزارتخانه و سازمان قابل تقدیر بود.

است، مورد بررسی قرار داد. از دیگر مقالات ارائه شده در این بخش از کنگره، بررسی مقدار و علل خسارتهای وارده به اقتصاد ایران، در سال ۱۳۷۲ و بررسی اتلاف منابع در سرمایه‌گذاریهایی عمرانی بود. همچنین، تأثیراتی را که اتوماسیون بر اشتغال و بهره‌وری می‌گذارد، مورد بررسی قرار گرفت.

بررسی اجمالی خسارات وارده بر اقتصاد ایران، در مورد متعددی، مانند: صرف حجم زیادی از سرمایه‌های کشور در مصرف بی‌رویه انرژی، آتش‌سوزی، پرداخت یارانه، تصادفات رانندگی، تخریب محیط زیست اسراف و عدم نگهداری محصولات و مواد غذایی و عدم استفاده از ظرفیتهای بالقوه کشور و ... تجلی می‌یابد.

پس از ارائه مقالات در این بخش، تیمسار سرتیپ ارسطو توحیدی ریاست اداره چهارم ستاد مشترک ارتش، نقش ارتش را در ارتقای بهره‌وری ملی و ضرورت امنیت را برای داشتن یک اقتصاد سالم و بهره‌وری بالا، مورد بررسی قرار داد.